

Mierzecki, Roman

Warsztaty dyskusyjne European Science Foundation na temat historii chemii, Delfy, 19-21 wrzesień 1997

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 42/3-4, 232-234

1997

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

a współczesnością. Metody współczesnej edukacji biologicznej, a przede wszystkim dostęp do informacji elektronicznej (Internet) zubożają uczniów, uniemożliwiając im poznanie przyrody w jej naturalnym stanie.

Odpowiedzi referentów i podsumowanie posiedzenia wskazywały na konieczność zintegrowania środowiska ekologów i historyków nauki, co umożliwiłoby efektywne opracowania z zakresu historii ekologii w Polsce. Istnieje bowiem dokumentacja badań ekologicznych, prowadzonych jeszcze w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Opracowanie dziejów polskiej szkoły ekologicznej jest wyzwaniem chwili obecnej, gdyż upływający czas zaciera pamięć o dokonaniach uczonych.

Beata Wysakowska
(Warszawa)

SEMINARIUM KONTEKST ODKRYCIA W DZIEJACH DZIEDZINY NAUKI

Cykl posiedzeń seminaryjnych *Kontekst odkrycia w dziejach dziedziny nauki* prowadzony jest od października 1995 r. przez doc. dr hab. Alinę Motycką (z Instytutu Filozofii i Socjologii PAN) i prof. dr hab. Stefana Zameckiego (z Instytutu Historii Nauki PAN). Skupia przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych i filozoficznych z ośrodków całego kraju. Posiedzenia odbywają się raz w miesiącu – w przedostatni piątek miesiąca, w Instytucie Historii Nauki PAN.

W drugim kwartale 1997 r. odbyły się trzy spotkania. Pierwsze posiedzenie odbyło się 18 kwietnia, mgr Mateusz Wierciński z Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach przedstawił referat pt. *Elementy szamanizmu w religiach plemiennych społeczności niskokastowych w Indiach – problemy badawcze*. 23 maja odbyło się spotkanie z referatem mgr Michała Kokowskiego z Instytutu Historii Nauki PAN pt. *Etyka nauki a historia nauki. Wprowadzenie*. Na trzecim posiedzeniu 20 czerwca, ks. prof. dr hab. Zygmunt Hajduk z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego przedstawił referat pt. *Temporalność epistemologii formą naturalizmu*.

Barbara Kleyny
(Warszawa)

WARSZTATY DYSKUSYJNE EUROPEAN SCIENCE FOUNDATION NA TEMAT HISTORII CHEMII, DELFY, 19–21 WRZESIEŃ 1997

European Science Foundation (ESF) – Europejska Fundacja Nauki, działająca od 1974 r., jest obecnie zrzeszeniem 51 organizacji międzynarodowych i krajowych z 21 krajów. Należy do niej m.in. Międzynarodowa Unia Historii Nauki

(UIHS), a z organizacji polskich Polska Akademia Nauk i Komitet Badań Naukowych. Celem ESF jest organizowanie współpracy z krajami europejskimi o słabszym potencjale naukowym. Metodą pracy jest organizowanie w różnych miastach Warsztatów Naukowych na różnorodne tematy. Jednym z nich był rozwój chemii w latach 1789–1939. W ramach tego tematu w latach 1994–1997 odbyło się 9 Warsztatów, obejmujących cztery grupy problemowe: 1° powstawanie łączności pomiędzy chemikami dzięki ujednoczeniu terminologii chemicznej oraz wpływowi podręczników, 2° formowanie się zawodu chemika, 3° rozwój laboratoriów chemicznych i ich wpływ na nauczanie, 4° tendencje rozwoju przemysłu chemicznego. Na dwa Warsztaty grupy 2 zaproszony był dr hab. Stefan Zamecki, prof. IHN, do uczestnictwa w trzech innych Warsztatach (po jednym z każdej pozostałej grupy) organizatorzy zaprosili niżej podpisanego.

Obecne Warsztaty w Delfach miały za zadanie zbiorcze omówienie odbytych Warsztatów na temat historii chemii i zaplanowanie tematu przyszłych badań. Wnioski z Warsztatów poświęconych rozposzechnieniu się terminologii Lavoisierowskiej przedstawiła p. Bernadetta Bensaude-Vincent (Paryż). Omawiając rolę podręczników Aders Lundgren (Upsala) podkreślił wiele ogólnych problemów m.in. stosunek tekstu do praktyki laboratoryjnej, sprawy podawania definicji; w dyskusji zastanawiano się, czy podręcznik powinien podawać w sposób przystępny podstawy, czy raczej najnowsze odkrycia, zwracano uwagę, że powinien on być opracowywany przez wybitnego dydaktyka, nie koniecznie wybitnego uczonego.

D. Kright (W. Brytania) i duński fizyk H. Kragh podkreślili, że na wytworzenie się obrazu chemika wpływały różne warunki istniejące w poszczególnych krajach, a z upływem czasu zmieniały się wymagania stawiane chemikom. Duże znaczenie miało uformowanie się chemii fizycznej, a także powstawanie towarzystw grupujących osoby związane z chemią. Następuje rozróżnienie chemika uniwersyteckiego – badacza i chemika technologa. W dyskusji zastanawiano się, czy każdą osobę, która stosuje w pracy metody chemiczne można uznać za chemika; zastanawiano się czy zbliżają się do siebie, czy też obecnie oddalają podejścia do zjawisk przyrodniczych, reprezentowane przez chemików i fizyków.

Ana Luiza Janeira (Lizbona) i Christof Meinel (Regensburg) analizowali rozwój, wywodzących się z urzędzeń kuchennych, laboratoriów chemicznych. Po miniaturyzacji przejmowały one rolę laboratoriów szkoleniowych i badawczych. Po 1830 r. następuje wzbogacenie laboratoriów pod względem wyposażenia i ich specjalizacja. Dostęp studentów do stołów laboratoryjnych był jednak początkowo ograniczany ze względów bezpieczeństwa. W dyskusji zwrócono uwagę, że w przyszłości celem wielu laboratoriów będzie produkcja i sprawdzanie czystości odczynników. Problemem jest także standaryzacja przyrządów, by porównywalne były wyniki otrzymywane w różnych laboratoriach. Ch. Meinel zwrócił uwagę na zagadnienia dotychczas nie poruszane: wpływ chemii na warunki pracy poszczególnych zawodów, rola szkół naukowych, historia zeszytu laboratoryjnego, rola

pracowników aptekarskich w rozwoju chemii analitycznej, rola techników w laboratoriach, niebezpieczeństwa zagrażające wszystkim pracownikom laboratoriów.

Ernst Homburg (Maastricht), referując zagadnienia związane z rozwojem przemysłu, podkreślił problemy ekonomiczne, sprawy bezpieczeństwa pracy i związku rozwoju przemysłu z rozwojem chemii. Większość referatów wygłoszonych w poszczególnych grupach problemowych jest przygotowywana do druku. Narazie wyszedł tylko tom *Lavoisier in European Context*, zawierający materiały pierwszych Warsztatów, które odbyły się w Paryżu w 1994 r.

W dyskusji końcowej zwracano uwagę na konieczność znalezienie sposobu porównywania osiągnięć naukowych różnych krajów, na ich przenikanie przez granice państwowe. Kostas Gavroglu (Ateny) ubolewał nad przepaścią istniejącą między chemią a historią. Przewodniczący IUHS, Robert Fox, zwrócił uwagę na brak powiązań pomiędzy poszczególnymi grupami, dyskutującymi w ramach tematu historia chemii, wskutek czego chemia może się wydawać nauką akademicką, oderwaną od rzeczywistości. Podkreślił, że w przyszłości IUHS tylko w niewielkim stopniu będzie finansować tematy historyczne w ramach ESF, należy więc wybrać taki temat dalszych badań, który umożliwiłby znalezienie sponsorów. Po dalszej dyskusji przyjęto, jako plan badań, temat zaproponowany przez Christofa Meinla i uzgodniony uprzednio z Robertem Halleux, sekretarzem IUHS i wiceprzewodniczącym Sekcji Historii Chemii Federacji Europejskich Towarzystw Chemicznych. Temat został sformułowany następująco: *Rozwój chemii XX wieku i wzajemny wpływ chemii i nauk z nią graniczących: fizyki, biochemii, medycyny i nauk technicznych*. Temat ten musi być najpierw opracowany w poszczególnych krajach i ośrodkach, by później mógł wejść do międzynarodowego zestawienia. Nie byłoby dobrze, gdyby w takim zestawieniu zabrakło osiągnięć uczonych i ośrodków polskich.

Roman Mierzecki
(Warszawa)

